

Adjuvat enim nos Deus per doctrinam et revelationem, dum cordis nostri oculos aperit, dum futura demonstrat, dum diaboli pandit insidias, dum nos multiformi et ineffabili dono gratiæ celestis illuminat. In quibus verbis videtur clare confiteri Pelagium gratiam divinæ illuminationis internæ; nam oculi cordis, non nisi interna illuminatione, aperiuntur; et ineffabile donum gratiæ celestis illuminantis, non est nisi interna illuminatio. Et c. 10 refert, ex Pelagio, operari in nobis velle bonum Spiritum Sanctum, dum nos præmiorum pollicitatione succendit, et cum revelatione sapientiæ in desiderium Dei stupentem suscitatur voluntatem, et dum nobis suadet omne quod bonum est, ubi aperte confiteri videtur internam excitationem et suasionem. Et cap. 24, supponere videtur Pelagium admisisse, fieri in nobis veras revelationes. Et cap. 41 ait Augustinus, Pelagium possuisse gratiam in lege ac doctrina, quam nobis fatetur, ait, *Sancto Spiritu revelari, propter quod et adorandum esse concedit.* Utique, quia, ut Deus, interius loquitur, inspirat, et revelat. Unde infra refert, per orationem petendum esse, ut nobis doctrina, divina etiam revelatione, aperiatur. Propter hæc ergo censent dicti auctores, Pelagium saltem in fine ita sententiam correxisse, ut in explicanda interna gratia præveniente, vera et sufficiente, nihil a catholica doctrina discrepaverit, præter hoc quod illam non posuerit ut necessariam, sed tantum ad facilius operandum, aut volendum. Potestque hæc sententia juvari verbis Augustini, Epist. 107, versus finem: *Quomodo dicitur gratia Dei in natura esse liberi arbitrii, vel in lege atque doctrina, cum et istam sententiam Pelagius ipse damnaverit, procul dubio confitens gratiam Dei ad singulos actus dari, eis utique qui jam libero arbitrio utuntur.*

13. *Modernorum illorum interpretamentum Pelagii, nihil facit ad controversiam cum illo.* — De hac vero interpretatione sententiæ Pelagii imprimis dicimus, esto ita sit, nihil ad controversias de gratia, quæ nunc sunt inter catholicos, salva fide, referre: neque inde veram intelligentiam, et explicationem catholice doctrinæ de auxiliis gratiæ impediri. Nam si Pelagius veram internam gratiam prævenientem fassus est, in eo non fuit hæreticus, nec erravit; neque enim necesse est ut omnia quæ hæretici dicunt, falsa sint, vel erronea; sufficit enim unus error contra fidem cum pertinacia ad constituendum hæreticum. Erit ergo Pelagius hæreticus, quia negavit necessitatem illius gratiæ, vel quia cooperantem non admisit,

non quia veram excitantem fassus est, si illam, saltem ut utilem, cognovit. Deinde addimus, ex verbis citatis et relatis ex Augustino, non colligi Pelagium cognovisse gratiam internam, quæ legem et doctrinam excederet: imo verisimilius esse illam ignorasse, seu negasse. Quod nullo modo melius quam verbis ejusdem Augustini probamus. Ille enim in multis libris contra Pelagium nos admonet, caute esse legenda verba Pelagii, *qui tanto fallit occultius, quanto ea exponit versutius.* Nam sub ambigua generalitate gratiæ, quid sentiret, abscondebatur, et sub encomiis gratiæ invidiam fugiebat, ut ait idem Augustinus, dicto libro de Gratia Christi, cap. 37, et lib. 2 de Peccato origin., cap. 8, 9, 16 et 17; et lib. de Grat. et lib. arbit., cap. 11.

14. *Notanda verba Augustini.* — Et quod amplius est, hoc ipsum in eisdem locis in contrarium allegatis adnotavit Augustinus; nam in dicto libro de Gratia Christi, cap. 2, dicit, licet Pelagius professus aliquando fuerit, gratiam ad singulos actus dari, nihilominus nunquam id de vera interna gratia, quæ datur per administrationem spiritus internam, id intellexisse; sed, quia in singulis momentis et actibus potest homo juvari memoria exempli, et remissionis præteritorum peccatorum, et promissionis æterni præmii, in quibus ille gratiæ adjutorium constituebat, ideo aiebat ad singulos actus posse juvare. Et in capit. 7, post verba Pelagii, ex illismet colligit Augustinus, *eum illam gratiam confiteri, qua demonstrat et revelat Deus, quid agere debeamus, non qua donat et adjuvat, ut agamus.* Et in cap. 10 convincere vult, ex verbis Pelagii, eum non admisisse aliam gratiam præter doctrinam, quia ad doctrinam pertinet etiam quod sapientia revelatur, ad doctrinam pertinet cum suadet omne quod bonum est. Et cap. 13 habet verba notanda: *Si gratia doctrina dicenda est, certe ita intelligatur, ut altius, et interius credatur, Spiritum Sanctum illam infundere, non solum per eos, qui plantant et rigant extrinsecus, sed etiam per se ipsum, qui incrementum ministrat occultius, ita ut non ostendat tantummodo veritatem, sed etiam impertiat charitatem.* Et ideo Augustinus, in eodem lib., cap. 31 et 41, ex illa eadem Pelagii confessione, quod Spiritus Sanctus nobis legem et doctrinam revelat, concludit ipsum in lege et doctrina constituisse illud auxilium, quo possibilitatem naturalem perhibebat adjuvari. *Quia nunquam recedit ab illa verborum ambiguitate, quam discipulis suis ita possit exponere, ut*

auxilium gratiæ credant, qua natura possibilitas adjuvetur, nisi in lege atque doctrina.

15. *Excitantem gratiam Pelagius semper negavit.* — Præterea, lib. de Prædestina. Sanctor., cap. 1, referens Augustinus Massilienses agnovisse veram excitantem gratiam, dicit, in eo a Pelagio discessisse: ergo sentit Pelagium illam etiam veram gratiam negasse. Denique, in l. 1 contra duas Epistol. Pelagianorum, cap. 18, cum Julianus dixisset *hominem propria voluntate, aut bonum facere, aut malum: in bono vero opere a Dei gratia semper adjuvari, in malum vero diaboli suggestionibus incitari*, illum acute redarguit Augustinus dicens: *Vos in bono opere sic putatis adjuvari hominem gratia Dei, ut in excitanda ejus ad bonum opus voluntate nihil eum credatis operari, quod satis ipsa tua verba declarant. Cur enim non dixisti hominem, Dei gratia, in bonum opus excitari, sicut dixisti in malum, Diaboli suggestionibus, incitari?* Ergo ex sententia Augustini, Pelagiani nullam ponebant gratiam, per quam Deus ad excitandam voluntatem ad bonum operetur. Quocirca, licet Pelagius fateretur dari hominibus divinam revelationem, sive externam, sive internam, eamque nomine gratiæ, illuminationis, et aliquando excitationis, vel suasionis appellaret, nihilominus veram internam gratiam excitantem, quam peculiari modo et proprietate inspirationem et illuminationem appellamus, nunquam agnovit, nec confessus est.

16. *Præter donum revelationis, necessarium est donum bonæ voluntatis quod Pelagius negabat.* — Quod ut intelligatur, oportet advertere, nomine revelationis solum comprehendi sufficientem objecti credendi propositionem, quæ, sive per externam prædicationem et operationem, sive per solam internam fiat, inter dona gratiæ computanda est. Est tamen donum pertinens ad legem, vel doctrinam, præter quod requiritur donum voluntatis bonæ, per quam et celestis doctrina discitur, ut sic dicam, seu recipitur, et lex impletur. Pelagius ergo admittebat prius donum, et in illo solo ponebat gratiam Dei, sive illud nomine legis, sive nomine doctrinæ, aut revelationis, aut illuminationis cordis, vel adjutorii gratiæ significaret. Et de hoc convincitur ab Augustino in locis allegatis. Unde nemo negat admisisse Pelagium, revelationem divinam fidei, tam externam, quam internam, quatenus se tenet ex parte objecti, et pertinet ad illius applicationem, seu sufficientem propositionem. Nam hæc revelatio, non solum in angelis, sed etiam

in hominibus, qui ante Christi adventum immediate a Deo didicerunt, necessaria fuit. Postquam autem novissime locutus est nobis in Filio, raræ sunt hujusmodi revelationes mere internæ, præsertim ad communem fidem pertinentes, nam verbo suo Christus fidem tradidit, et Apostolicam Ecclesiam docuit, et per Ecclesiam singulos fideles instruit, et Ecclesiæ definitio virtutem habet cujusdam revelationis.

17. *De dono illo bonæ voluntatis, id est, gratiæ excitante et auxiliante, agitur contra Pelagium.* — Parum vero refert ad gratiæ auxiliantis necessitatem, quod revelatio fidei tantum interius, vel per sensus exteriores fiat; semper enim præter revelationem objecti, necessaria est nova gratia juvans intellectum ad doctrinam revelatam convenienti modo concipiendam, et cum inclinatione, et affectione voluntatis acceptandam, et suscipiendam, et hanc vocavit Augustinus gratiam, per quam sanctificamur et justificamur, et qua Deus in nobis facit bonas voluntates. Eamque distinxit in excitantem et adjuvantem, ut infra videbimus, ubi etiam ostendemus, hanc ipsam gratiam posse esse non tantum efficacem, sed etiam sufficientem; et utramque esse necessariam ultra doctrinam et revelationem ex parte objecti. In quo etiam Pelagius erravit, nam solam revelationem et doctrinam dicebat sufficere, ut possit homo credere et bene operari, si velit. Aiebat enim, ut refert Augustinus Epist. 107, *per legem suam, et per Scripturam suam Deum operari, ut velimus; et infra: Operatur quippe ille, dicitis, quantum in ipso est, ut velimus, cum nobis nota sunt ejus eloquia; sed, si eis acquiescere nolumus, nos, ut operatio ejus nihil in nobis prosit, effcimus.* Solam ergo notitiam eloquiorum Dei putabat esse sufficientem gratiam, ut homo posset credere, et operari quodcumque bonum, si velit: aliam ergo gratiam, quæ sit propria gratia internæ vocationis, et inspirationis, non agnovit, neque ut necessariam, neque ad facilius volendum, nec dari posse putavit, vel sine læsione libertatis, vel sine acceptione personarum.

18. *In scriptis Pelagii prædictæ gratiæ mentio non fit.* — Denique, ex scriptis Pelagii, quæ Augustinus aliquando commemorat, solum habemus Epistolam ad Demetriadem, quæ in 2 tom. operum Augustini in Appendice est 17, et in illa magis quam in aliis libris visus est Pelagius gratiam confiteri, ut ex eodem Augustino sumitur, lib. 1 de Gratia Christi, cap. 22, 27 et 37, usque ad 40. Et nihilominus, in illa Epistola, nullum verbum inveni-

tur, in quo veram et internam gratiam adjuvantem aut moventem declaret, aut satis indicet. Nam imprimis totus in hoc incumbit, ut vim naturæ in virtutum actibus ostendat, ut ex cap. 4, 18 et aliis colligitur; et ideo cap. 16 reprehendit eos qui dicunt: *Non possumus, homines sumus, fragili carne circumdamur, quia Deus impossibilia non jubet, nec quispiam melius quid possimus, intelligit, quam qui ipsam virtutem nobis nostri posse donavit.* Deinde cum multa documenta ad perfectionem comparandam Demetriadi tradat, sæpe inculcat Scripturarum scientiam, et lectionem, præceptorum Dei memoriam et considerationem. Unde cap. 23 sic inquit: *Quæ paranda sunt memoriam penitus insere, eaque jugi meditatione conserva, quæ maturanda sunt frequenter revolce, ut divinum hoc studium et celestis schola, et mores simul virginis ornent, et sensum, tradantque tibi cum sapientia sanctitatem.* Quod totum pertinet ad doctrinam, et studium humanum, supposita revelatione per Scripturas. Quo etiam pertinet illud cap. 26: *Propter quod maxime sanctarum tibi Scripturarum studium, etc.* Ad auxilium autem per exempla pertinet illud cap. 23: *Nunc te ordo instruat celestis historiarum; et infra: Nunc angelica, et apostolica perfectio te Christo in omnium morum sanctitate jungat.* Cap. autem 38 addit: *Ne dicas, grandis labor est, sed respice quod promissum est.* Quæ documenta, recte intellecta et servata, bona quidem sunt; tamen quod in eis humana industria et diligentia sufficere credatur, hoc in eis reprehenditur: unde vix necessitatem, vel utilitatem orationis inter illa documenta posuit, nam licet semel aut iterum orationem consulat, utilitatem tamen ejus non in petitione divini auxilii, sed in illo studio divinæ doctrinæ, vel recordatione præceptorum, aut promissionum Dei constituit. Unde in cap. 25 ait resistendum esse diabolo, faciendi Dei voluntatem, ut divinam mereamur gratiam, qua facilius nequam spiritui, auxilio Sancti Spiritus, resistamus. Explicans autem hoc auxilium in c. 27 ait: *Tunc senties quantum ad ejus amorem adjuvet te sapientia, et quantum sit in te divinæ legis auxilium,* in quibus omnibus nullum indicium veri interni auxilii reperitur.

19. *Verbotenus Pelagius circa efficacem magis quam circa sufficientem gratiam erravit, et re ipsa utramque sustulit.* — Atque ex his etiam intelligitur quod, licet in specie verborum Pelagius magis erraverit circa efficacem gratiam auxiliantem, quam circa sufficientem; in re

tamen æque in utramque impegisse, et utramque de medio sustulisse. Efficacem enim gratiam, qua Deus ita interius suadet, ut persuadeat, vel ita movet sensum, ut accommodet assensum, quam Augustinus vocat efficacem, altam, et secretam; hanc, inquam, gratiam efficacem omnino Pelagius negavit, non solum ut necessariam, sed etiam ut possibilem, quia putavit esse contrariam libertati; gratiam autem sufficientem verbis admittere visus est, quatenus dicebat Deum, sua revelatione, doctrina, vel lege, suadere hominem, et sufficienter ostendere viam salutis, ut possit homo consentire, si velit, vel dissentire, si nolit. Unde ut absolute velle possit, nihil aliud, præter legem et doctrinam, requirebat, et ita in re ipsa veram gratiam sufficientem internam negabat, nam hæc non est lex, nec doctrina, sed divina inspiratio, et spiritualis illuminatio, ut recte docuit Concil. Trident., ut infra videbimus.

20. *Dubiolum.* — Accedit quod etiam de illa qualicumque gratia, quam putabat Pelagius esse sufficientem, non credidit esse necessariam, sed tantum utilem. In quo non immerito aliquis hæerere poterit, si illa gratia non erat aliud quam revelatio objecti fidei, vel divinæ legis, quomodo potuerit Pelagius negare esse necessariam; quid enim magis necessarium ad credendum, quam veritatis credendæ revelatio, vel magis necessarium ad bonum operandum, quam notitia legis? Sed esto verum sit non ignorasse Pelagium revelationem esse necessariam ad credendum, et notitiam legis ad servandam illam, nihilominus existimo dixisse illam gratiam esse tantum datam, ut homo facilius possit legem naturalem servare, et non peccare, et esse sanctus et innocens, quia licet nullam revelationem haberet homo, ac proinde non crederet, posset per rationem naturalem Deum cognoscere, et licet non haberet divina præcepta positiva specialiter tradita, posset, ut putabat, servare naturalem legem, per quam justificaretur apud Deum, quia *factores legis justificantur*, ad Rom. 2. Et consequenter, per easdem vires naturales, posset consequi vitam æternam: nam hæc promissa est servantibus mandata, 1 Matth. 19. Ad hos ergo effectus dicebat, etiam illam suam gratiam non esse necessariam, sed ad facilius operandum juvare. Et præterea, licet revelationem putaret necessariam ad credendum, et notitiam legis divinæ ad illam servandam, præter illam, nullam aliam gratiam requirebat, vel ut homo possit, vel ut velit credere, aut servare legem; imo neque de

facto putat dari aliam gratiam ad fidem, vel legis divinæ observationem etiam facilius præstandam, præter revelationem et doctrinam, ut declaratum est. Atque in his consistere videtur proprius error Pelagii contra divinam gratiam; in quo vero etiam cum Semipelagianis senserit, in cap. 16 explicabo.

CAPUT IV.

AN PELAGIUS NON SOLUM AUXILII GRATIÆ, SED ETIAM GENERALIS DEI CONCURSUS NECESSITATEM, AD HUMANAS ACTIONES NEGAVERIT?

1. *Pars negans suadetur.* — *Primo confirmatur.* — *Secundo confirmatur.* — Quæstionem hanc apud antiquos doctores disputatam non invenio, moderni vero illam agitare cœperunt. Et quanquam per se spectata ad disputationes de gratia pertinere non videatur, ad intelligendum quo sensu Patres, loquentes contra Pelagium, generales aliquas locutiones proferant, conferre potest, et ideo breviter inquirenda est. Et imprimis nullum apparet sufficiens fundamentum, ut hunc errorem Pelagii tribuamus. Nam D. Augustinus, accurate referens illius errores, nunquam dixit Pelagium, generalem Dei efficientiam cum omnibus causis negasse: ergo non est cur dicamus illam negasse; ergo neque verisimile est illam in operibus liberi arbitrii negasse. Antecedens notum erit legenti Augustinum lib. de Hæres., in 88, ubi dicit Pelagium negasse veram gratiam, qua salvamur, concessisse vero gratiam liberi arbitrii, seu creationis, et sub ea errorem suum occultare voluisse, ut latius dicit Epist. 95 et 105. Unde in Concilio etiam nunquam de hoc errore damnatus est, sed solum quod veram gratiam, quæ per Christum datur, negasset. Consequentia prima probatur, quia si in hoc Pelagius errasset, neque Augustinus omisisset, neque Concilia sine damnatione relinquerent. Specialiter autem probatur secunda consequentia, quia non est major ratio dependentiæ a concursu Dei in aliis agentibus aut facultatibus creatis, quam in creata voluntate: ergo si Pelagius in cæteris causis seu effectibus, Dei concursus non negavit, non est verisimile specialiter in operibus liberi arbitrii negasse. Eo vel maxime quod Augustinus nec generaliter de omnibus causis secundis, nec specialiter de voluntate creata hunc errorem in Pelagio notat. Et confirmatur, quia Augustinus aliis locis illum errorem sine ulla mentione Pelagii confutat, ut libr. 5 Genes. ad

litter., cap. 20. Ex quo etiam constat antiquorem esse errorem Pelagii, et ab illo diversum; unde confirmatur, quia licet Durand. in eo errore fuerit in 2, distinct. 1, quæst. 5, nec Pelagianus propterea censetur, nec simpliciter hæreticus: ergo error ille nec fuit Pelagii, nec est damnatus a Concilio inter Pelagii errores. Tandem confirmatur, quia alias, ex definitionibus Conciliorum contra Pelagium, non habemus veræ gratiæ necessitatem, omnes enim cludi possent, de adjutorio Dei per generalem concursum illas interpretando.

2. *Pars affirmans auctoritate fulcitur.* — At vero contrarium tenet et Bellarm., l. 4 de Grat. et lib. Arb., cap. 4; et Abul., Matth. 19, q. 178, ad 6, non solum docet Pelagium negasse necessitatem generalis concursus Dei ad bona opera liberi arbitrii, sed etiam illum concursus comprehendere nomine gratiæ, ut etiam ait q. 179, ad 7, quia gratis a Deo datur, unde sentit Concilia definitiva contra Pelagium, nomine gratiæ, hunc etiam concursus comprehendere. Omissa vero nunc hac posteriori parte, priorem indicat etiam Paulus Oros., Apolog. de Lib. arb., circa medium, dum ait Pelagium constituisse gratiam in solo libero arbitrio generaliter hominibus concesso, et de aliis causis dixisse, *Deum custodire naturam, quam semel bene disposuit, et elementariis cursibus constitutis, inde facere Deum, quæ facit.* Citatur etiam Hieron., qui in Epist. ad Ctesiph. his verbis refert Pelagii errorem: *Dei est gratia, quod propria nos condidit voluntatis, et libero arbitrio contenti sumus, neque ultra ejus indigemus auxilio, ne si indigerimus, liberum frangatur arbitrium.* Et infra dicit: *Dei potentia factos se esse jactant, qui nullius ope indigent.* Et iterum ait, Pelagianos ita posuisse gratiam in libero arbitrio, *ut non, per singula opera, Dei nitamur et regamur auxilio:* ubi nomine auxilii etiam generalem concursus comprehendere videtur, ac subinde asserere, illum etiam Pelagium negasse. Nam statim inducit Pelagium sacrilege (ut ipse ait) interrogantem: *Numquid si voluero curvare digitum, movere manum, ambulare, etc., semper mihi auxilium Dei erit necessarium?* Similem interrogationem habet l. 4 contr. Pelag., circa principium, cui cum Atticus, id est, Hieron., respondisset: *Juxta meum sensum non posse, perspicuum est, scilicet, hominem movere manum, aut calamum temperare sine adjutorio Dei; replicat Critobul., id est, Pelagius: Si absque Deo, et nisi per singula ille me juverit, nihil possum agere, nec pro bonis me operibus*